

יציבות איראן כאינטרס ביטחון לאומי טורקי

הנרי סגמן¹ | 4 בפברואר, 2026 | גיליון 2097

עבור טורקיה, יציבותה של איראן אינה רק סוגיה של מדיניות חוץ, אלא רכיב בביטחון הלאומי שהוא בעל השפעה על הכלכלה הטורקית. כחולקת גבול ארוך עם הרפובליקה האסלאמית, אנקרה רואה בזעזוע משמעותי בטהראן פוטנציאל לאיום רב-ממדי: החל מגלי הגירה וערעור שוק האנרגיה והסחר, עד לחשש המרכזי מפני ואקום שלטוני העלול לחזק גורמים כורדיים בדלניים (ה-PKK ושלוחותיו) לאורך הגבול המשותף. על אף היריבות הגיאופוליטית והשסע השיעי-סוני, השמירה על הסטטוס-קוו בטהראן מהווה אינטרס מרכזי עבור ממשל ארדואן החושש שקריסה שלטונית במדינה השכנה ממזרח תייצר "אפקט דומינו" שיערער את האזור כולו - תרחיש הדומה לכאוס הגיאופוליטי וההומניטרי שהתפרץ בעקבות המלחמות בעיראק ובסוריה.

על רקע זה, המחאות שהתפרצו ב-28 בדצמבר 2025 בטהראן עוררו דריכות יוצאת דופן באנקרה. הצטרפותם הראשונית של ה"באזארי" (מעמד הסוחרים) למעגל המחאה נתפסה כסימן לסדק משמעותי בעמודי התווך של המשטר האיראני, מה שהציב את מקבלי ההחלטות והציבור בטורקיה בפני דילמה: האם לתמוך בדרישות העם האיראני לשיפור המצב הכלכלי ואף לשינוי פוליטי יסודי, או להעדיף את היציבות המוסדית של המשטר הקיים? מאמר זה ינתח את תפיסת הציבור הטורקי כלפי אירועים אלו, תוך בחינת פערים מסוימים שקיימים בין העמדה הממשלתית הרשמית לבין הלך הרוח בתקשורת ובחברה האזרחית.

עמדת הממשל הפוליטי: התלכדות סביב יציבות המשטר האיראני והתנגדות להתערבות זרה

ניתוח הצהרותיהם של בכירי המשטר הטורקי ושותפיהם הקואליציוניים חושף תפיסה אסטרטגית המציבה את יציבותה של איראן כעניין מהותי עבור טורקיה. בבסיס עמדה זו תפיסה הרואה במחאות עממיות באיראן כלי בידי מעצמות זרות לערעור הסדר, ולא תהליך פנימי אותנטי. כך, בכירי המשטר בטורקיה מאמצים למעשה את הנרטיב של המשטר האיראני עצמו, הרואה במחאות ביטוי למזימה של אויבי איראן - ובראשם ארצות הברית וישראל - להפלת המשטר. הצהרות אלו מתייחסות למספר תמות מרכזיות:

מניעת כאוס ותמיכה בדיאלוג - בנאום שנשא לאחר ישיבת הקבינט (19 בינואר 2026), התווה הנשיא רג'פ טאיפ ארדואן קו המקשר בין חוסר היציבות הנלווה לבין האירועים באיראן. ארדואן הגדיר את המחאות כ"מבחן המכוון לערער את השלווה החברתית" והדגיש כי טורקיה תעמוד נגד כל יוזמה

¹ הנרי סגמן הוא סטודנט לתואר שני במחלקה למדע המדינה, אוניברסיטת בר אילן, ומתמחה במכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS).

הגוררת את האזור ל"אי-ודאות". בחירתו של הנשיא להביע אמון ביכולת של איראן לצלוח את "תקופת המלכודת" הזו משקפת העדפה ברורה של המוסדות הקיימים על פני שינוי משטרי אלים, שעלול להוביל לזליגת טרור וגלי הגירה לתוך טורקיה.

"מודל גזי" ואיום האימפריאליזם - דבלת בחצ'לי, יו"ר מפלגת התנועה הלאומנית (MHP), בנאומו בפרלמנט (13 בינואר 2026) יצר הקבלה ישירה בין אירועי "פארק גזי" שהתרחשו בטורקיה ב-2013 לבין גל המחאות הנוכחי באיראן, כשהוא מזהה בשניהם "מזימות מודיעיניות ואימפריאליסטיות". עבור הימין הלאומני בטורקיה, החל מה-MHP השותפה בקואליציה ועד למפלגות אופוזיציה לאומניות כגון İYİ Parti-ı Zafer. ערעור הריבונות האיראנית נתפס כאיום ישיר על שלמותה הטריטוריאלית של טורקיה עצמה. בחצ'לי הדגיש את הריסון שמפגינים בני המיעוט הטורקי (האזרי) באיראן, שאותו הוא פירש כסירוב לשמש "קבלני משנה של האימפריאליזם".

התרעה מפני הסלמה אזרית - שר החוץ האקן פידן חיזק קו זה בהצהרותיו המדגישות את החשש מהסלמה צבאית רחבה. לפי דיווחים ב-BBC Türkçe, פידן התריע כי המתרחשות הפנימיות באיראן לצד קריסת המטבע המקומי (הריאל) לשיא שלילי, מהווים "קרקע פורייה" לניצול מצד גורמים חיצוניים. פידן ציין במפורש כי ישראל "אורבת להזדמנות" לתקוף את איראן, וכי התערבות כזו תדרדר את המזרח התיכון כולו לכאוס בלתי הפיך. בכך, אנקרה ממסגרת את המחאות לא כאירוע של דאגה לזכויות אדם, אלא כאירוע גיאופוליטי המאיים על מאזן הכוחות האזורי.

זירת התקשורת הטורקית: בין שופרות השלטון לקולות האופוזיציה

אופן סיקור התקשורת הטורקית את המחאות באיראן משקף את הקיטוב העמוק במדינה ואת השליטה הכמעט מוחלטת של מפלגת הצדק והפיתוח (ה-AKP) על זרימת המידע. מחקר שהתמקד בסיקור אירועי 2017 באיראן (Karabiyik, 2022) כבר הצביע על פער אידיאולוגי תהומי: בעוד שכלי תקשורת המזוהים עם האופוזיציה הסבירו את המחאות כתוצאה של גורמים פנימיים וכלכליים, התקשורת הממסדית אימצה באופן גורף את נרטיב "הכוחות החיצוניים" (Foreign Forces), בדומה לרטוריקה הממשלתית. מגמה זו הקצינה משמעותית בעת הנוכחית, כאשר מרבית גופי המדיה הגדולים בטורקיה נמצאים בבעלות תאגידים עסקיים המקיימים קשרים הדוקים עם השלטון.

המיינסטרים כלי שרת ממשלתי: השליטה הממסדית במדיה אינה אידיאולוגית בלבד, אלא מבנית. כפי שעולה מנתוני [פרויקט Media Ownership Monitor \(MOM\)](#), הבעלות על כלי התקשורת בטורקיה מרוכזת בידי קומץ קבוצות עסקיות בעלות אינטרסים מסחריים רחבים התלויים במכרזים ממשלתיים. כתוצאה מכך, ערוצים דוגמת TRT ו-A Haber פועלים כשלוחה של משרד החוץ הטורקי; הם ממסגרים את המהומות בטהראן לא כמאבק אזרחי לצדק, אלא כ"מזימה אימפריאליסטית" שנועדה להחליש את טורקיה דרך ערעור שכנותיה. סיקור זה נועד לא רק להגן על המשטר באיראן, אלא בעיקר למנוע "השראה" למחאות דומות בתוך טורקיה.

ערוצי האופוזיציה כמרחב של פרשנות חלופית: מנגד, כלי תקשורת כמו Sözcü או Halk TV מציגים תמונה הפוכה בתכלית. עבורם, אירועי 2025 - 2026 באיראן משקפים את המצוקות של האזרח הטורקי; אינפלציה דוהרת, שחיקת מעמד הביניים העירוני-משכיל, דיכוי חירויות הפרט וקריסת כוח הקנייה גם בקרב הבאזארי. בערוצים אלו, הדגש מושם על הסולידריות עם המפגינים ועל כישלון המודל השלטוני הריכוזי. עם זאת, עקב המבנה הכלכלי של שוק המדיה הטורקי, קולות אלו נדחקים

לשוליים או נתונים ללחצים רגולטוריים ומשפטיים כבדים, מה שמבטיח כי הנרטיב השלטוני בדבר "האיום החיצוני" ישאר הדומיננטי בשיח הציבורי הרחב.

פילוח חברתי ואינטרסים אסטרטגיים: איראן כבואה של הקיטוב הטורקי

התגובה הציבורית בטורקיה למחאות באיראן אינה מקשה אחת; היא משקפת את קווי השבר האידיאולוגיים העמוקים בתוך החברה הטורקית עצמה. ניתוח תכנים ברשת החברתית X במהלך דצמבר 2025 וינואר 2026, מספק אישוש אמפירי לקיטוב זה, כאשר השיח מתחלק למחנות ברורים המשקפים את הפוליטיקה הפנימית:

- **מחנה הסולידריות והשינוי (כ-25%-30% מהשיח):** עבור המחנה החילוני-ליברלי (המזוהה עם מפלגת האופוזיציה הגדולה ביותר, מפלגת העם הרפובליקאית, ה-CHP), המאבק האיראני, שבעבר התנהל גם בסיסמה "חיים, אישה, חירות", מהווה מקור השראה. בעיניהם, ההתקוממות נגד הכפייה הדתית היא מראה המציגה את הסכנות הטמונות ב"נסיגה דמוקרטית" (Democratic Backsliding) בטורקיה.

- **מחנה הריבונות והאנטי-התערבות (כ-10%-15% מהשיח):** המחנה השמרני, המזוהה עם ה-AKP וקרוב אידיאולוגית לתנועת ה"אחים המוסלמים", ניצב בפני מורכבות אסטרטגית רבת-פנים. ברובד העמוק, קיימת חשדנות הדדית מושרשת בין אנקרה לטהראן, כאשר כל צד רואה בשני מתחרה על הגמוניה אזורית ועל הובלת העולם המוסלמי. על רקע זה, המחאות באיראן נתפסים על ידי חלקים במחנה זה כהזדמנות פוטנציאלית להחלשת "הסחר השיעי" ולשבירת הרצף האסטרטגי האיראני המשתרע עד לבנון, בדומה למדיניות הטורקית במלחמת האזרחים בסוריה. עם זאת, שאיפה זו להגמוניה סונית נבלמת מפני הריאליזם הפוליטי והפחד מ"מהפכות צבע" בעידוד מערבי. בסופו של דבר, הקולות המהדהדים את הקו של שר החוץ האקן פידן מכריעים את הכף: החשש מפני כאוס שישרת את גורמי הטרור הכורדי (PKK/PJAK) או יפגע במידה ניכרת בשוק האנרגיה הטורקי חזק יותר מהפיתוי להכניע את היריב השיעי.

- מעבר למחלוקת האידיאולוגית, קיים קונצנזוס רחב בציבור הטורקי - **המשתקף בכ-45% מהשיח ברשתות סביב שלושה מוקדי חשש מרכזיים**. קונצנזוס זה חוצה את קווי המתאר הפוליטיים ומאחד את ה-MHP עם מפלגות אופוזיציה לאומניות כגון İYİ Parti ו-Zafer Partisi, המגדירות כולן את האירועים באיראן כאיום ישיר על ביטחון המדינה:

"אפקט הדומינו" הכורדי ואיום על השלמות הטריטוריאלית: זהו המוקד הדומיננטי בקרב הזרם הלאומני (כ-20%-25% מהשיח ב-X). החשש המרכזי הוא קריסת המשטר האיראני, שתוביל להיווצרות ואקום שלטוני בצפון איראן אשר יאפשר לקבוצות כמו ה-PJAK (המזוהה עם ה-PKK) לבסס אוטונומיה. עבור הלאומנים הטורקים, ואקום כזה נתפס כאיום קיומי על השלמות הטריטוריאלית של טורקיה, שכן הוא עשוי לשמש עורף לוגיסטי לטרור ולהמריץ שאיפות בדלניות מבית.

סיוט הפליטים (The Refugee Nightmare): כל זעזוע באיראן מתורגם מיידית לחשש מפני גל הגירה בלתי נשלט. טורקיה כבר מארחת את אוכלוסיית הפליטים הגדולה בעולם: כ-2.3 מיליון סורים וכ-170,000 מבקשי מקלט אחרים (נכון לראשית 2026). החשש מהמחאות האחרונות באיראן נובע משני תרחישי הגירה מרכזיים: פליטים איראנים - זהו האיום המרכזי בעיני הציבור הטורקי. קריסת

הכלכלה האיראנית או דיכוי אלים של המחאות צפויים לדחוף מאות אלפי אזרחים איראנים - בעיקר מהמעמד הבינוני הנשחק - להימלט לעבר הגבול הטורקי ואף דווח בעיתונות על הכנות להקמת אזור חיץ בין המדינות לבלימת התופעה. בניגוד לפליטים מאזורי לחימה, מדובר באוכלוסייה עירונית שתפנה למרכזים המטרופוליטניים בטורקיה - תרחיש שנתפס כאיום ישיר על המרקם החברתי והיציבות הכלכלית השברירית ממילא. מעבר לכך קיים חשש מזליגת מהגרי עבודה שאינם איראנים. עבור הטורקים, איראן יציבה היא החיץ היחיד בפני תנועה מערבה של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט נוספים (במיוחד אפגנים שנותרו באיראן, המוערכים כיום בטווח התחתון של כ-3.8 מיליון). בשנת 2024 לבדה נעצרו בטורקיה כ-225,000 מהגרים לא-חוקיים, נתון הממחיש את הרגישות הטורקית לכל שינוי בפיקוח על הגבול האיראני.

ביטחון אנרגטי וכלכלה: עורק חיים בתקופה של שברירות משקית: עבור הציבור הסובל מאינפלציה של כ-31% בראשית 2026, איראן היא רכיב קריטי המשפיע על יוקר המחיה:

- **תלות אנרגטית:** איראן מספקת כעשירית מצריכת הגז הטבעי של טורקיה. כל הפרעה באספקה בחורף משמעותה זינוק מידי במחירי החשמל והחימום.
- **יחסי סחר ומעבר:** עם סחר בילטרלי של 5.7 מיליארד דולר ופרויקטים אסטרטגיים ביניהם החלטה על בניית מסילת הרכבת מרנד-צ'שמה (1.6 מיליארד דולר), איראן היא גשר יבשתי חשוב של טורקיה לשווקי מרכז אסיה.

העדפת הסטטוס-קוו: בראייה מערכתית, הציבור הטורקי נוטה להעדיף את "השד המוכר" בטהראן על פני אי-הוודאות הכרוכה בשינוי משטרי אלים, וזאת בשל החשש הכבד מהשלכות כלכליות וביטחוניות ישירות על טורקיה. עם זאת, ניתוח השיח חושף שינוי משמעותי בזירה התקשורתית: ניתן לציין כי בניגוד לממצאיו של Karabiyik (2022) לגבי אירועי 2017, בשנת 2026 הפכו הרשתות החברתיות לזירת הקרב המרכזית והכמעט בלעדית של האופוזיציה הטורקית.

סיכום: איראן כשיעור בלגיטימציה שלטונית וביטחון לאומי בראייה טורקית

ניתוח התפיסה הציבורית בטורקיה כלפי אירועי 2026 באיראן מעלה כי השכנה ממזרח משמשת עבור אנקרה בבואה שדרכה היא מגדירה את האיומים עליה ואת זהותה האסטרטגית. בעוד שחלקים נרחבים בציבור הטורקי, בהובלת הממסד הפוליטי בראשות ארדואן ובחצ'לי ממסגרים את המחאות כ"מזימה חיצונית" ומתמקד בבלימת איומים מידיים - גלי הגירה, ואקום שלטוני כורדי ופגיעה באספקת האנרגיה - הרי שהקולות המגיעים מהאופוזיציה השמרנית-ליברלית חושפים רובד עמוק יותר של ניתוח.

דבריו של חבר הפרלמנט באופוזיציה ג'מאלטין קאני טורון (13 בינואר 2026) מהווים נקודת שיא בוויכוח הפנים-טורקי על הקשר שבין משילות ליציבות. טורון הופך את המשוואה המקובלת בקובעו כי "דמוקרטיה איננה מותרות - היא עניין של ביטחון לאומי". לגישתו, הפגיעות של איראן להתערבות חיצונית ולקריסה אינה נובעת מחוזקם של אויביה, אלא משחיקת הלגיטימציה הפוליטית הפנימית שנבעה מהתעלמות ממושכת מדרישות אזרחיה. תפיסה זו, הרואה בביצור החזית הפנימית, שלטון

החוק וחופש הביטוי את "המגן החזק ביותר" של המדינה, מהדהדת את חששותיהם של חלקים נרחבים בציבור הטורקי המזהים קשר ישיר בין יציבות פוליטית לבין חוסן חברתי.

הנה כי כן, עבור טורקיה, המתרחש ברחובות טהראן הוא הרבה מעבר למשבר אצל מדינה שכנה. זוהי סוגיה המחזקת את סדר העדיפויות האסטרטגי של המדינה: בעוד שקיים זרם אופוזיציוני משמעותי הרואה במקרה האיראני הוכחה לכך שיציבות בת-קיימא מחייבת חיזוק של מוסדות דמוקרטיים ולגיטימציה פנימית, הרי שהחשש מפני אובדן היציבות באיראן חוצה מחנות. רוב מוחלט בציבור הטורקי, ללא קשר לשיוך פוליטי, שותף לחרדה מפני "אפקט דומינו" של גלי הגירה, פגיעה כלכלית והתעצמות גורמי טרור בגבול המזרחי. עבור מקבלי ההחלטות בירושלים ובמערב, הבנת העובדה שהיציבות האיראנית נתפסת כנכס ביטחוני טורקי חיונית להערכת תגובותיה של אנקרה לשינויים עתידיים בציר השיעי ובמזרח התיכון כולו.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט